

Álomás

– útinapló –

Fodor Éva

Nemzeti Művelődési Intézet Pest Megyei Irodájának tábora: Fodor Mihály Pest Megyei Színjátzó Tábor – 2013 augusztus

A Pest megyei színjátzó tábor 11 éves korom óta része a nyaramnak, az életemnek. Idén harmadik éve, hogy rendezőként veszek részt a tábori munkában annyi idős gyerekekkel, mint én voltam, amikor először jöttem.

Első alkalommal, amikor rendezőként készültem a táborra, fontosnak tartottam, hogy legyen egy szöveg, amire támaszkodhatok, mert sokéves tábori múltam ellenére nem tudtam elképzelni, hogyan lehet egy hét alatt elkészülni egy előadással, azt meg főleg nem, hogy én hogyan leszek erre képes. Kíváncsian vártam. Dragomán György novelláiból választottam néhányat, amelyeket egy laza keretjátékkal fűztem össze: egy kiránduláson eltévedt gyerekesapat menedéket keres egy elhagyatott, régi házban, ahol a számukra különös, ismeretlen tárgyakkal való találkozás hatására régi történetek elevenednek meg. A bemutató napjára megszületett az előadás: katartikus élmény volt ez a számomra. Ennek ellenére persze a következő évben sem tudtam elképzelni, hogy hogyan tudok én majd megrendezni egy előadást egy hét alatt: jó, egyszer sikerült, de be kell látni, hogy ez valójában lehetetlen... Még erősebben szerettem volna bebiztosítani magam: egy összefüggő történetet kerestem, amiből forgatókönyvet írhatok. Rátaláltam Lakatos Menyhért *Tunda* című meséjére, írtam is forgatókönyvet – aztán nem használtam. A történettel való játék megmutatta, hogy a gyerekek saját mondatai mennyivel előbbben hatnak, így aztán a történetet megtartva új forgatókönyvet írtunk az ő szövegeikből. Csak azokat a mondatokat tartottuk meg, amelyek számunkra is fontos gondolatokat ragadtak meg. Megint csak elkészült az előadás, és lassan kénytelen voltam elhinni, hogy ez talán nem véletlen, hogy ez lehetséges dolog, és én is képes vagyok rá. Ez a magabiztosság és az esküvőmre való készülődés miatt kialakult időhiány hozta magával azt a gondolatot idén nyár elején, hogy meg kellene próbálnom egy témával dolgozni, és improvizálni a gyerekekkel. Figyeltem magam, mi az, ami érdekel, figyeltem mindent, amit csinálok, amivel találkozom, hogy megtaláljam a megfelelő témát, ami engem is foglalkoztat, és talán a gyerekek fantáziáját is beindítja. Már nem emlékszem, hogy jutott eszembe, de amikor megszületett a gondolat, egészen biztos voltam benne, hogy ezzel akarok foglalkozni: az utazással. Na, ennek aztán annyi aspektusa lehet, hogy biztosan megtaláljuk azt, amivel mindnyájan szívesen dolgozunk. Asszisztensem, Ordasi Gábor rögtön vevő volt a dologra. Hihetetlen izgalommal vártam a tábort, különösen, amikor kiderült, hogy négy, általam nagyra becsült drámapedagógus és/vagy rendező gyermeke lesz a csoportomban. Már a gyerekekkel való első találkozáskor kiderült, hogy erről a plusz információról nagyon könnyű megfedkezni az együttlét során. Csapatként léteztünk: 6 fiú és 6 lány, 12 színes egyéniség – elképzelni is nehéz ennél jobb összetételt. Mielőtt találkoztunk volna, nekem már voltak vízióim a témához és az előadáshoz kapcsolódóan. Igyekeztem arra koncentrálni, hogy hagyjam magam inspirálni ezen képek által, de ne ez irányítsa a gyerekekkel való közös gondolkodást. Elképzeltem egy padot egy pályaudvaron, ahol különböző sorsok találkoznak és elképzeltem egy olyan utazást, melynek minden állomása egy különös, számunkra ismeretlen világot tár elénk. El tudtam képzelni egy történetet is, de laza szerkesztésű jelenetfüzért is. A tábor közeledtével nőtt az izgalom és egyre nagyobb sebességgel cikáztak a gondolatok. Megkönnyebbülés volt találkozni a csapattal, és belevágni a kalandba.

Az utazás témájáról már a tábor előtt értesültek a gyerekek, de semmi egyebet nem kötöttünk ki előre. Én úgy készültem, hogy már az ismerkedést követően legyen a gyakorlatok és a játékok között olyan, ami segít minket a témára hangolni, vagy kiemelni a megfelelő irányt. Nem volt sok időnk: 6 nap áll rendelkezésünkre, napi kétszer három óra próbával, hogy elkészüljön az előadás: a hetedik a bemutatók napja.

Az első napon délután kezdődtek a próbák. Ekkorra csak játékot terveztem ismerkedés és feloldódás céljából. Sikeres volt: kiderült, hogy játékos kedvű, kreatív és vidám társaság a miénk. Becsempészttem a foglalkozásba egy-két ritmusgyakorlatot is, hogy felmérjem, milyen a csapat ritmusérzéke, kiket

lehet bevonni a ritmushangszerek használatába, ha az utazás érzékeltetéséhez zenére lesz szükségünk. Azonnal kiderült, hogy a gyerekek nagy része zeneileg képzett, jó ritmusérzéssel rendelkezik. A folytatáshoz szeretném időrendben, de felsorolásszerűen kiemelni azokat a gyakorlatokat, amelyek segítségünkre voltak a téma szűkítésében és az előadás keretének megszületésében.

Asszociációk utazásra

A második napon egy kis bemelegítő játék után relaxáltunk, és a relaxáció alatt kértem a gyerekeket, hogy mondjanak ki minden szót, ami csak eszükbe jut az utazásról (közben persze figyeljenek arra, hogy ne beszéljenek egyszerre). A következők hangzottak el: *kényelem, csomagok, sziget, Afrika, új dolgok, út, víz, repülő, sietség, nap, tenger, főváros, kirándulás, honvágy, felkészülés, repülés, strand, megkönnyebbülés, nyár, pihenés, napozás, nyaralás, idegen nyelv, felfedezés, taxi, nyugalom, közlekedés, vonat, unalom, forróság, busz, forgalom, alvás.*

A vastaggal szedett szavakat utólag karikáztam be: mint olyanokat, amelyekben magam is lehetőséget láttam a feldolgozásra.

Csukott szemes vonat

A gyerekek egymás vállát fogva csukott szemmel végigmentek a táboron. A vonatot én vezettem, Gábor pedig biztosította a kocsikat, nehogy nekimenjenek valaminek. Azt kértem tőlük, hogy az utazás alatt arra figyeljenek, hogy mit éreznek a talpuk alatt, milyen illatok szállnak, milyen hangokat hallanak, és hagyják kalandozni a fantáziájukat: figyeljék meg a képzeletük által vetített tájat. A gyakorlat végén beszélgettünk az átélt élményekről, amelyek jelentősek voltak ugyan, de kevésbé mozdították elő az ügyünket, mert túlságosan kellett koncentrálni arra, hogy csukva maradjon a szem, és ne lépjenek egymás lábára: a feladat izgalmát főként ehhez kötődött, szóval nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket, de nagyon izgalmas és tanulságos élmény volt.

Csináljunk gépeket

Különböző közlekedési eszközöket formáltak meg a gyerekek a testükből. Ezeket a gépeket utána működésbe hoztuk.

Séták

Térkitöltő séta során a következő hívószavaknak megfelelően mozogtak, játszottak a gyerekek: kirándulók a hegyekben, séta a vízben, Balaton, kavicsos/homokos tengerpart, sűrű erdő, dzsungel, nagyváros, pályaudvar.

Útbaigazítás idegen nyelven

Körbeültünk, a kör közepén állt egy gyerek, ő volt a „helyi”, aki pedig útbaigazítást kért tőle, az a „turista”. A beszélgetés „halandzsául” zajlott, amint véget ért, a „helyi” szerepét átvette az, aki addig turista volt, és új gyerek lépett játékba turistaként.

Ezen a ponton két irányba terveztem továbbmenni. Az egyik egy *pályaudvar* témájú hosszú improvizáció volt, ami a Séták-gyakorlat alapján ígéretesnek tűnt. A másik egy kreatív feladat, amelyben a gyerekek kiscsoportokban megálmodnak egy saját különleges helyet vagy országot, és ott körbevezetik a csapat másik felét. Arra gondoltam, ha mindkettőt megcsináljuk, könnyen eldönthetjük, melyik irány termékenyebb a csapat számára: maradni egy mozgalmas helyen, ahol sok minden megtörténhet, vagy elutazni különleges helyekre, ahol szintén sok minden megtörténhet. A pályaudvar című hosszú improvizáció előtt egy beszélgetésben ötleteltünk, kik lehetnek a pályaudvaron és milyen céllal, hogy elkerüljük a szerepek duplázását. Elindult a játék, és mint egy perpetuum mobile, meg sem állt: a gyerekek belefeledkeztek, izgalmas karakterek jelentek meg, akik próbálgatták magukat különböző interakciókban. Persze itt szó sem volt színházról: külső szem számára káosznak tűnő önfeledt játék volt ez, ami inspirálóan hatott rám, és az idő szorítása is (a harmadik nap délelőttje) azt mutatta, hogy döntenünk kell. Úgy döntöttünk tehát, hogy maradunk a pályaudvaron, árnyaljuk a karaktereket, kibontjuk és kinyitjuk a játékot a nézők felé, jelenetekké szerkesztjük a káoszt, hogy megoszthatóvá és befogadhatóvá tegyük a belső történéseket. Így születtek meg a későbbi előadás szereplői: a szigorú állomásfőnök, a szórakozott pénztáros, az éneklő hajléktalan, a munkáját meglehetősen unó biztonsági őr, a mindenre elszánt zsebtolvaj, a külföldi turista, az együtt utazó barátnő, a táborozóktól leszakadt kis-

lány, és az őt magára hagyó anyukája. Hogy kicsit mélyítsük a szereplők közötti interakciókat, olyan rögzített improvizációkat kértem a gyerekektől, amelyekben a következő akaratok ütközése okozza a konfliktust:

- el akarok menni ↔ azt akarom, hogy maradj
- azt akarom, hogy elmenj ↔ nem akarok elmenni
- veled akarok menni ↔ nem akarom, hogy velem gyere (elmentél volna nélkülem?)

Az így születő jelenetek segítettek minket abban, hogy a már meglévő párbeszédeket mélyítsük és újakat emeljünk be a repertoárba. Az elkészült mini jelenetekkel ezután külön dolgoztunk. Gáborral próbarendet állítottunk össze, egymás után érkeztek hozzá és hozzám a kis csapatok a jelenetük kidolgozását célzó munkára. Ezután igyekeztünk úgy egésszé szervezni a jelenetek sorát, hogy dramaturgiai ívet kapjon az előadásunk. A tömegjeleneteket aprólékos munkával dolgoztuk ki a gyerekek korábbi játéka alapján: meg kellett tanulniuk figyelni egymás mozgását, a sorrendet, meg kellett találniuk a megfelelő hangerőt és a megfelelő helyet a térben a saját megszólalásukhoz azzal együtt, hogy folyamatosan tömegként is jelen voltak, jöttek-mentek, zajongtak, ahogy az egy pályaudvaron lenni szokott. Mindnyájunk számára ez volt a munka legnehezebb és legfárasztóbb része, de annál nagyobb volt az eufória, amikor a káoszból – vagy épp a bátortalan toporgásból – élő, nyüzsgő, mégis értelmezhető és élvezhető tömegjelenet kerekedett. A játék során világossá vált, hogy a mi állomásunk nem köthető konkrét helyhez – valahol, bárhol van, itt, Magyarországon, és az a különlegessége, hogy innen bárhová el lehet utazni. Ezért kapta az Á lomás nevet és címet, no meg azért, mert az „épület” már nagyon régi, az egyik „I” már valamikor régen leesett és elveszett. Az előadás központi figurájává vált az állomásfőnök, aki az egész életét itt tölti, szigorúan ügyelve, vagy inkább vágyva a rendre. Arról álmodik, hogy az utasok rendezetten várnak a sorukra a pénztárnál és a felszállás során, a vonatok mindig időben érkeznek, a „helyi” hajléktalan pedig éneklés helyett azzal keresi a kenyerét, hogy tisztán tartja az állomás területét. Az álomjelenetet közösen alkottuk meg Jürg Kindle Transeuropa Express című művére (a gödöllői Arpeggio gitárzenekar lemezéről). A különböző szöveges jeleneteket a gyerekek által ritmushangszerekkel játszott vonatzakatolás választotta el egymástól. Az ötödik nap délelőttjén összeállt a dolog. Már csak egy-két „pörgetős” próba kellett, hogy nagy nevetések közepette visszahozzuk az életet az aprólékos kidolgozás és a mozgalmas hét fáradalmaiban elcsigázott „kedves utazóközönségbe”. Az előadás az állomás egy napját mutatja be, amikor az ott dolgozó, élő, vagy átutazó emberek sorsa keresztezi egymást. A fináléban elhangzó ritmikus versike refrénje, amelyet Gáborral együtt írtunk, kifejezi, hogy mit jelent ez az egy nap az állomás, a szereplők életében, és mit jelent ez a tábor és az együtt töltött idő a mi életünkben. Folytatódjon az utazás, és találkozzunk még minél több állomáson!

*Most kezdődik az utazás
Ez is csak egy állomás
Folytatódik az utazás
Ez is csak egy állomás*

Műhelynapló

Szivák-Tóth Viktor

Nemzeti Művelődési Intézet Pest Megyei Irodájának tábora: Fodor Mihály Pest Megyei Színját-szó Tábor – 2013 augusztus

A csapat 13-16 év közötti – budapesti, főtí, inárcsi, veresegyházi iskolákból érkező – játékosból áll. Egy főtí játékos pedig már második éve Svájcban jár vissza a táborba. A vegyes összetétel 22 fős létszámmal egészül ki...

A táborban azért jövünk össze évről-évre, immár huszonegyedik alkalommal, hogy az együtt töltött nyolc nap alatt létrehozzunk csapatonként egy-egy előadást. Tesszük ezt úgy, hogy a különböző műhelyekből ide érkező színjátékosok egymással elkeveredve, csupán korosztályi szempontok alapján össze-